

»Norost je cement civilizacije«

Izr. prof. dr. Vito Flaker se je iz zaščitnika norosti in Hrastovčanov prelevil v dekana fakultete za socialno delo, njegovi ideali pa so še vedno enaki kot pred 15 leti

Ljubljana – Idealizem izr. prof. dr. Vita Flakerja, nekoč soustanovitelja in gonilne moči Odbora za družbeno zaščito norosti, nevladne organizacije, ki je pred 15 leti s hrastovsko »revolucijo« prelomno zasekala v področje duševnega zdravja pri nas, zdaj dekana Fakultete za socialno delo v Ljubljani, se počasi, a vztrajno uresničuje. Kot pravi, se bolj kot za zaščito pravic bojuje proti krivicam, zato si predvsem želi, da bi ljudi, ki so zaradi diagnoze duševna bolezen ali motnja v razvoju zaprti v socialne in psihiatrične ustanove, sprejeli nazaj v družbo in jim s skupnostnimi programi omogočili normalno življenje.

Norost ni zgolj neizogiben sestavni del vseh civilizacij, ampak je celo neke vrste družbena dobrina, ki ji je že Erazem pel hvalnico, razlaga Flaker. Brez norosti ne bi preživeali, moramo biti nori, da bi bili lahko veseli, zaljubljeni, ustvarjalni. Je cement civilizacije in njen pogoj, vendar je v naši dobi postala marginalizirana. Prevlada razuma nad norostjo je povzročila preganjanje njenih »nosilcev« in izločanje, da niso motili »racionalne« ureditve družbe.

Toda ker je bilo ime takratnega gibanja za zaščito norosti le preveč označujoče za lju-

di, ki so se jim pridruževali, se je odbor pozneje preimenoval v Altro, društvo, ki še vedno pomaga ljudem s težavami v duševnem zdravju, iz njega pa so se »izvalile« še številne druge organizacije – Sent, Stigma, Paradoks, Ženska svetovalnica, medtem ko so druge nastale v posredni povezavi.

Hrastovska zgodba je izbruhnila 1987., ko je javnost zvedela za pretresljive usode ljudi, desetletja zaprtih v togo ustanovo, brez stikov z zunanjim svetom in svojci ter redne zdravniške oskrbe. Ta zgodba »zadnje psihiatrične postaje« sicer še vedno vztraja, pravi

Foto Blaž Samec

Vito Flaker

Vito Flaker, vendar se obrača k boljšemu koncu. Lani so v stanovanjske skupine preselili 60 tamkajšnjih oskrbovancev, do leta 2005 nameravajo zapreti grad v Tratah in izseliti vse ljudi, za kar si Flaker prizadeva že ves čas. A žal je Hrastovec le ena izmed podobnih ustanov pri nas.

V Sloveniji je zaradi psihiatričnih diagnoz še vedno stalno zaprtih približno 4000 ljudi, še enkrat toliko jih redno obiskuje zavode in bolnišnice. Zlasti zdaj, ko izkušnje vemo, da je pomoč mogoče organizirati tudi drugače, v stanovanjskih skupinah ali doma, med svojci, je zapiranje ljudi še večji zločin, je prepričan Flaker.

Veliko načinov je, različnih oblik nastanitve, zaposlitve in angažiranja pomoči – nekateri potrebujejo pomoč pri kuhanju, zdravstveni negi, nekoga,

da jih pelje ven, pomoč pri uveljavljanju pravic. Marsikaj je mogoče narediti, da bi tudi ti ljudje živeli kolikor toliko normalno življenje v skupnosti. Starši duševno prizadetega otroka ali odraslega bi lahko z veliko manj denarja, kolikor ga država namenja za njegovo oskrbnino v zavodu, najela ljudi, ki bi jim pomagali skrbeti zanj. Družina bi ostala skupaj. Tak trend neposrednega financiranja, ki se je sprva uveljavil v Kanadi in v nekaterih evropskih državah, se čedalje bolj uresničuje tudi pri nas, vendar prepočasi. Zdaj lahko socialni delavci zgolj napišejo napotnico v vzgojni zavod ali drugo socialno ustanovo, niso pa naročniki storitev.

Nacionalni plan socialnega varstva do leta 2005 je že zarisani v pravo smer. Vzpostavljen je dialog med stroko, politikom, uporabniki in javnostjo. Če bodo tudi drugi zavodi posnemali Hrastovec in če se bo socialno delo primerno razvijalo, lahko upravičeno pričakujemo, da bomo imeli čez 15 let povsem drugačno pokrajino socialnega in zdravstvenega varstva. Humanejšo, bolj skupnostno, z več možnostmi, upa Vito Flaker.

Helena Kocmur